

Становище, относно Анализа на социалното и икономическото развитие на селските райони към Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за програмен период 2021-2027 г

Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за програмен период 2021-2027 г. е програмен документ, който се отнася за значителна част от населението и територията на страната и от чието качествено разработване зависи евентуалното успешно развитие и прогрес в тези територии. Представените материали са значителни както по обем, така и по представените статистически данни и информация в тях. Като представители на организациите, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи в тематичната работна група за разработване на Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони, за нас от особена важност са тези части от представените анализи и евентуалните планове за действие, които се отнасят до разрешаването на проблемите и посрещането на нуждите на хората от тези групи. Затова становището ни се отнася преди всичко до документите, свързани с анализа на социалното и икономическото развитие и до идентифицирането на потребности във връзка с целите на Регламента на ЕК.

На базата на съществуващата статистическа информация в изготвения анализ са направени множество констатации за социално-икономическото положение на населението в селските райони и в частност на уязвими групи в него, включително и на представители на ромската общност. В нашето становище акцентираме точно на представителите на ромската общност, защото както е подчертано в анализа, техният относителен брой спрямо останалото население в селските райони е значително по-голям отколкото средния за страната- повече от два пъти. Още повече, че по официалните данни повече от половината роми живеят в населени места от селски тип. Не можем да не се съгласим с констатациите, че нивото на образование е по-ниско сред ромската общност като цяло, процентът на ранно отпадналите е по-голям, нивото на заетост е по-ниско и др. Няма как да приемем обаче констатации от вида **"В някои от общините пречка за икономическото развитие са групите от малцинствата (население самоопределило се в ромската етническа група, които са 10% от населението в селските общини)"** или **"Налице е силно влошена ситуация на пазара на труда в някои общини, в които има голяма ромска общност"**. Подобни констатации освен че стереотипизират ромите като "пречка за развитието", но ги поставят и в положение на обвиняеми за влошената обстановка в селата. Още повече, че извън тези констатации няма дори опит да се разкрият по-дълбоките причини за неблагоприятията на общността, както и на пречките пред успешното преодоляване на тези неблагоприятията. В анализа не се говори за различните слоеве в общността и не се адресира **маргинализацията** на групи от населението, включително от ромската общност, която води до създаването и наличието на **гетоизирани** територии в много села и селища с преобладаващ селски тип в страната. Според нас точно наличието на такива групи и територии е една от главните причини за влошаване на социалния статус в селските райони.

Маргинализацията е факт и тя се задълбочава и решаването на този проблем минава първо през неговото признаване. Ако този проблем не се идентифицира в аналитичната част от стратегическия план, съвсем естествено той няма да бъде адресиран и в плана за действие.

Признаването на маргинализацията като процес, при който маргинализираните лица **не избират периферията на обществото по свое желание**, а са изтласкани там по принуда да съществуват на ръба на оцеляването си, с игнорирани нужди и желания и чувството, че са по-малко значими граждани е много важно за адресирането и на проблема с дискриминацията и расизма, които се явяват основни причини за задълбочаващото се социално изключване, бедност и алиенация на хората в маргинализация.

В условията на настоящата криза, породена от пандемията от Covid 19, най-вече излязоха хиляди маргинализирани семейства в малките градове и села, заплашени от гладуване, изключени дори от системата за социално подпомагане. Това са групи от хора, често в активна възраст, без постоянен адрес и работа, изкарващи прехраната си ден за ден чрез събиране на материали за рециклиране, сезонна работа или работа в сивия сектор. Някои от тях нямат лични документи и не попадат в обхвата на съществуващите социални услуги, а това често ги изключва и от целевите групи на процедурите по оперативните програми. Жилищата, които обитават семействата в маргинализация са далеч от представата ни за нормални домове, в които могат да бъдат отгледани деца. Често, тези жилища нямат законен статут и са разположени в урегулирани или неурегулирани територии, които **не попадат в обхвата на стратегиите и плановете за развитие**. Без адресирането и решаването на тези проблеми не може да се очаква и ефективно развитие на цялата територия, независимо от качеството на планираните мерки в стратегиите и програмите.

В тази връзка, препоръчваме:

1. Да се разширят и задълбочат анализите на социалното и икономическо развитие на селските райони, като се направят допълнителни усилия за идентифицирането на хората и териториите в маргинализация, да се адресират проблемите и да се осигури планирането на адекватни дейности, визиращи активното приобщаване и на тези групи в заетост и социално включване. Това може да стане с активното съдействие на множество местни общностни организации, които много добре познават проблема и ежедневно полагат усилия за разрешаването му.
2. В бъдещата програма да се акцентира и върху съществуването на гетоизирани територии с маргинализирано население в малките населени места и върху възможностите за подобряване на техническата и социална инфраструктура в тях, включително урегулирането им и подобряването на жилищните условия.
3. Предвид комплексността на проблематиката, която срещат маргинализираните групи и взаимната свързаност на факторите, пораждащи социално изключване и бедност, е нужно да се заложи в програмата прилагането на интегриран подход за адресиране на маргинализацията и гетоизацията в селските райони.

Изработил: Камен Макавеев - представител на организациите, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи, **Асоциация Интегро**